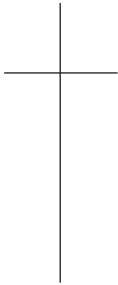

KATSAUKSIA

KIRSTI SIITONEN (1951–2020)

Turun yliopiston lehtori ja määräaikainen professori Kirsti Siitonen menehtyi 6.3.2020 pitkällisen sairauden uuvuttamana. Hän oli syntynyt Raumalla 16. kesäkuuta 1951.

Kirsti Siitonen pääsi ylioppilaaksi Rauman tyttölyseosta v. 1970. Saman vuoden syksyllä hän aloitti suomen kielen opinnot Turun yliopistossa. Nokkela ja alastaan kiinnostunut opiskelija rekrytoitiin tutkimusapulaiseksi suomen kielen laitokselle jo 1972. Lukuvuoden 1975–76 Siitonen hoiti suomen kielen amanuenssin viransijaisuutta. Syksyllä 1976 hänet valittiin Münsterin yliopiston suomen kielen ja Suomen kulttuurin vierailevaksi lehtoriksi neljäksi vuodeksi. Münsterissä hän löysi kutsumuksensa: suomen kielen opettamisen niille, jotka eivät puhu sitä äidinkielenään.

Nykyistä maisterintutkintoa vastanneen filosofian kandidaatin tutkinnon Siitonen suoritti 1979. Saksasta palattuaan hän hoiti kevätlukukauden 1981 viransijaisena suomen kielen lehtoraattia Turun yliopistossa ja toimi sen jälkeen lukuvuoden 1981–82 vs. assistenttina. Vuonna 1982 Saksa kutsui jälleen: Siitonen toimi kaksi lukuvuotta perinteikkäässä Göttingenin yliopistossa suomen kielen ja Suomen kulttuurin vierailevana lehtorina. Sieltä palattuaan hän siirtyi

Jyväskylän yliopiston kielikeskuksen suomen kielen lehtorin virkaan 1983. Hänen viranhaltijuutensa kesti vuoteen 1993 asti, mutta siinä oli monia katkoksia. Siitonen toimi toistamiseen neljä vuotta Münsterin yliopistossa 1985–89. Hän hoiti tutkijan tointa Jyväskylän yliopiston kielikeskuksessa muutamain keskeytyksin 1990–93. Vuonna 1991 hän teki yhden lukukauden ajan toisen kielen opetukseen liittyvää tutkimustyötä Pittsburghin (USA) yliopistossa.

Vuonna 1993 Siitonen palasi Turun yliopistoon: hänet nimitettiin suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen Suomen kielen ja kulttuurin lehtorin virkaan, johon hän oli kiinnitettyinä eläkkeelle jäämiseensä asti, joka tapahtui vuonna 2017. Siitonen väitteli vuonna 1999 ja sai filosofian tohtorin arvon vuonna 2000. Suomen kielen dosentiksi hänet nimitettiin seuraavana vuonna. Hän toimi talvilukukauden 2003–04 Wienin yliopistossa vierailevana professorina. Syyslukukaudesta 2005 alkaen Siitonen hoiti Turun yliopiston suomen kielen professuuria kuuden lukuvuoden ajan ja uudestaan lukuvuosina 2015–17.

Kirsti Siitosen oma tutkimus keskittyi suomi toisena kielenä eli S2-opetukseen. Hänen väitöskirjansa *Agenttia etsimässä* käsitteli suomen kieltä opittavana kielenä ja edistyneen oppijan kielimuotona tietyn verbikategorian eli *U*-johdosten käytön kautta: miten suomenoppija hahmottaa näiden verbien tekijän. Lukuisissa tieteellisissä artikkeleissaan Siitonen tarkasteli S2-oppijoiden kielen piirteitä ja ohjasi tästä aihepiiristä myös lukuisia graduja. Hän toimi ohjaajana, esitarkastajana ja vastaväittäjänä S2-alan väitöskirjoissa. Siitosen omassa tutkimuksessa keskeisessä osassa ovat etenkin edistyneen oppijansuomen rakenteet, mutta hän seurasi S2-alaa hyvin laajasti. Siitonen oli toisen ja vieraan kielen tutkimuksen ja opetuksen arvostettu asiantuntija sekä kotimaassa että ulkomailla, ja häntä voi pitää suomi toisena kielenä -alan edelläkävijänä. Suomenopettajat ry kutsui Siitosen kunniajäsenekseen vuonna 2013. Siitonen on ollut usealla eri vuosikymmenellä perustamassa ja rakentamassa S2-alan hankkeita. Hän organisoii ja johti ei-äidinkielisten suomen kieltä käsitteleviä projekteja, kuten Edistyneiden suomenoppijoiden korpusta, Suomen kielen klinikkaa, joka palkittiin Turun yliopiston kielitekona vuonna 2014, ja Akateeminen suomi kansainvälisen oppijan haasteena -hanketta. Rahoitusta hankkeille tuli niin yliopistolta, säätiöiltä kuin opetusministeriön alaiselta Fin-Clarinet-verkostoltakin.

Tutkimus- ja opetushankkeissa Kirsti Siitonen pyrki myös löytämään ratkaisuja ja toimintamalleja, jotka edistäisivät suomea toisena kielenä puhuvien opiskelijoiden kielitaitoa ja toisaalta integroitumista Suomeen. Hyvä esimerkki tällaisesta kaukonäköisestä toiminnasta oli Suomen kielen klinikka -hanke. Kun Suomeen syksyllä 2015 saapui suuri joukko turvapaikanhakijoita, Kirsti oli mukana yhdistämässä useita toimijoita vapaaehtoisten suomen kielen opetustoiminnan käynnistämiseksi. Kotiyliopistossamme hän teki yhteistyötä kieli- ja viestintäopintojen keskuksen S2-opettajien kanssa. Kirstin periaatteet ja ideat näkyvät Turun yliopiston S2-opetuksen opetussuunnitelmissa, suomea toisena kielenä puhuville opiskelijoille tarjottavassa tukitoiminnassa ja erilaisissa tutkimushankkeissa.

Kirsti Siitosen ansiosta Turun yliopistossa laajennettiin ulkomaalaisille tarkoitettu Suomen kielen ja kulttuurin opetus perusopinnoista aineopintoihin. Hän oli *primus motor* vuonna 2005 perustettaessa Turun yliopistoon suomenkielistä, ei-äidinkielisille tarkoitettua Suomen ja sen sukukielten maisteriohjelmää. Se tarjoaa ulkomailla suomea opiskelleille kandidaatin tutkinnon suorittaneille mahdollisuuden pätevytyä maistereiksi suomen kielellä Suomessa.

S2-alan ohella Kirsti Siitonen oli hyvin aktiivinen murteentutkimuksessa, murreaineistojen keruussa ja käsittelyssä. Jo opiskeluaikanaan hänen kiinnostuksensa ja kykynsä huomattiin, ja hän työskenteli useampaan otteeseen tutkimusapulaisena Turun yliopistossa fonetiikan ja suomen kielen laitoksissa sekä Lauseopin arkistossa vuosina 1972–76. Vuosina 1974 ja 1975

Siitonen työskenteli jaksoittain assistenttina myös Helsingin yliopistossa tehtävänään Rauman murteen muoto-opin keruu. Suuntautuminen murteisiin näkyi myös hänen poikkeuksellisen laajassa, yli 220-sivuisessa pro gradu -tutkielmassaan (1979), joka käsitteli loppuheittoa lounaismurteiden luoteisryhmässä.

1970-luvun loppupuolella ja 1980-luvun alussa Turun yliopistossa oli käynnissä sosiolingvistinen Turun puhekielen tutkimushanke, jonka myötä myös sosiolingvistiset näkökulmat ja vaikutteet tulivat tutuiksi Siitoselle. Vuonna 1981 ilmestyi M. K. Suojasen toimittama *Kirjoituksia puhekielestä*. Tässä kokoelmateoksessa Siitonen tarkasteli omassa artikkelissaan dialektologian ja sosiolingvistiikan suhdetta. Tämän julkaisun merkitystä kuvastaa hyvin, että yhä edelleen 40 vuotta myöhemmin siihen viitataan hyvin usein suomen kielen alaan kuuluvissa, puhuttua kieltä ja sosiolingvistiikka käsittelevissä opinnäytetöissä.

Erityisen läheisiä ja tärkeitä tutkimusaiheita Siitoselle olivat lounaismurteet, erityisesti Rauman seudun murteet, ja 2000-luvulla laajemmin Satakunnassa puhuttavat murteet. Satakuntalaisten kilpakumppanin Rauman ja Porin murteiden yhdistäviin tekijöihin hän tarttui arvostamansa työtoveri Aimo Hakasen juhla kirjassa vuonna 1995. 1990-luvun julkaisuissa on myös kiinnostava Maisa Martinin kanssa kirjoitettu artikkeli, jossa yhdistyivät kaksi Kirsti Siitoselle läheistä tutkimusalaa: S2-tutkimus ja murteentutkimus. Mämmilä-sarjakuvan ulkomaalais-taustaisen Muku-hahmon kielen analyysi paljasti, että Mukun kielessä oli havaittavissa lounais-suomalaisuuksia.

Vuonna 2007 Kirsti Siitonen perusti yhdessä Tommi Kurjen kanssa Satakuntalaisuus puheessa -hankkeen, jonka myötä Turun yliopiston suomen kielen oppiaineessa syntyi kymmenittäin hankkeeseen liittyviä esitelmiä, postereita, opinnäytteitä ja muita julkaisuja. Siitonen ideoi, innosti ja ohjasi opiskelijoita sekä julkaisi yksin ja yhdessä toisten kanssa. Rahoitettu hanke, johon pystyttiin rekrytoimaan rahoituskauden aikana kymmeniä tutkimusapulaisia, innosti useita perustutkinto-opiskelijoita. Moni heistä päätyi pro gradu -vaiheessa Kirstin ohjaukseen, ja näistä vielä lähes puolen tusinaa tekemään tieteellisiä jatko-opintoja.

Murteentutkimuksen alaan kuuluu myös Kirsti Siitosen *Sananjalassa* (2008) ilmestynyt artikkeli Sävypronomini *hän*, jossa hän tarkastelee lounaismurteille tyypillistä mutta muissa murteissa harvemmin esiintyvää *hän* ja *se* -sanojen käyttöä: ihmiseen viitataan *se*-pronomiinilla mutta eläimeen *hän*-pronomiinilla – etenkin jos on kyse lemmikistä tai muuten keskustelun kannalta keskeisestä eläimestä. Siitosen käyttämä materiaali kuvastaa hänen kokonaisvaltaista tutkimusotettaan: Lähtökohdaksi hän on valinnut Lauseopin arkiston murreaineiston esiintymät eri alueilta ja tarkastelee niitä kvantitatiivisesti. Hän on tehnyt yli 200 informantille kyselyn, jossa hän pronominiin käytön lisäksi tiedusteli heidän mielipiteitään siitä. Pohdittuaan laajasti informanttien taustan vaikutusta pronominasenteisiin Siitonen päättää artikkelin kahteen taupaustutkimukseen, joissa materiaalina ovat Turku TV:n Luonto Plus -ohjelma ja Hj. Nortamon jaaritukset.

Kirsti Siitonen oli innostava opettaja. Opettamiseen ja etenkin suomen opettamiseen ulkomaalaisille hän heittäytyi intohimoisesti ja koko persoonallisuutensa likoon pannen. Vastavuoroisesti opiskelijat rakastivat ja kunnioittivat häntä. Hän ei opettanut pelkästään kieltä vaan myös elämää. Kirsti avasi kansainvälisille opiskelijoilleen suomalaisen kulttuurin ja yhteiskunnan toimintaa ja tapoja ja toisaalta myös oman kotinsa ovet. Hän kokosi joka lukuvuosi opiskelijoitaan kotiinsa ja erilaisille nyyttikesteille ja sai ihmiset viihtymään. Opetuksessaan Kirstillä oli halu ja taito vahvistaa suomea toisena kielenä puhuvan opiskelijan vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja. Hän painotti S2-oppijan akateemisen kielitaidon merkitystä S2-puhujan sopeutumisessa

suomalaiseen korkeakoulu yhteisöön ja yhteiskuntaan laajemmin. Kirsti toteutti omassa työssään aina yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon periaatteita. Hän oli innostava ja inspiroiva tutkielmien ja harjoittelujen ohjaaja, ja hän pyrki rakentamaan dialogia ja kohtaamisia äidinkielisten ja ei-äidinkielisten suomenpuhujien välille erilaisten kurssien ja projektien kautta. Hän tuntui ehtivän huolehtia jokaisesta ulkomaisesta opiskelijasta henkilökohtaisesti, ja monesta tulikin hänelle henkilökohtaisia ystäviä, joiden verkosto ulottui Japanista Euroopan kautta Yhdysvaltoihin.

Siitonen teki aktiivisesti kansainvälistä opetus- ja tutkimusyhteistyötä. Hän oli kaivattu vieras kaikissa ulkomaisissa yliopistoissa, joissa suomea opetetaan. Hänet kutsuttiin joka vuosi opetusvierailuille eri puolille Eurooppaa. Kahdessa saksalaisessa julkaisussa ilmestyi hänen kirjoittamansa artikkeli vielä vuonna 2020 hänen kuolemansa jälkeen. Hän tunsikin laajasti suomen ulkomaanopetusta ja antoi sen kehittämiseen myös oman panoksensa. Yhteensä 15 vuoden ajan hän toimi nykyisen Opetushallituksen (ent. UKAN ja CIMO) ulkomaisten yliopistojen suomen kielen opetuksen asiantuntijaryhmän jäsenenä. Hänen kurseilleen osallistui joka lukuvuosi lukuisia vaihto-opiskelijoita Euroopasta ja Euroopan ulkopuolelta. Turussa hän organisoivat varsinaisen opetusohjelman lisäksi lukuisia pohjoismaisia ja muita kansainvälisiä intensiivikursseja, jotka päättyivät aina hauskoihin juhliin. Kirstillä oli ilmiömäinen kyky keskustella suomea vasta aivan alkeet osaavien opiskelijoiden kanssa – suomeksi ja mistä tahansa aiheesta. Kirsti oli pidetty kollega ja yhteistyökumppani myös yliopiston kansainvälisissä palveluissa. Hän piti tiiviisti yhteyttä kollegoihin ja ensiinkin opiskelijoihin ulkomailla ja tapasi heitä sekä työmatkoilla että vapaa-ajan matkoillaan.

Kirsti Siitonen piti suomen kielen asiaa esillä monissa esitelmissään tiedeyhteisössä ja sen ulkopuolella. Hän osasi herättää sekä akateemisen kuulijan että maallikon kiinnostuksen kielellisiin asioihin. Kirsti suhtautui aina uteliaasti ja kiinnostuneesti lukuisiin aiheisiin, uusiin tutkimuksiin ja menetelmiin – eikä hänen kiinnostuksensa rajoittunut vain kielitieteeseen. Hän luki, kirjoitti, keskusteli ja kuunteli väsymättä. Kirsti Siitosella oli lukuisia toisen kielen tutkimuksen ja opetuksen asiantuntijatehtäviä sekä Suomessa että ulkomailla, mutta hänen puoleensa kääntyi monissa kysymyksissä. Entinen opiskelija, joka muutti äkillisesti ulkomaille, saattoi haluta keskustella Kirstin kanssa pienten lasten monikielisydestä. Hän löysi tavan kertoa sekä tutkimustiedosta että henkilökohtaisista kokemuksistaan.

Kirsti Siitonen piti S2-puhujan ja monipuolisen kielitaidon kysymyksiä esillä monissa yhteyksissä. Vuonna 2017 Kirsti ja hänen puolisonsa Arto perustivat Turun Yliopistosäätiön yhteyteen Kirsti ja Arto Siitosen nimikkorahaston, joka jakaa kannustusstipendejä akateemisissa suomen opinnoissaan menestyneille kansainvälisille opiskelijoille. Suomen kielen ja suomalaisen kulttuurin asiaa hän edisti myös toimiessaan vuodesta 2010 vuoteen 2017 Suomen Kielen Seuran esimiehenä. Vähän ennen kuolemaansa Kirsti teki Suomen Kielen Seuralle rahalahjoituksen, ja hänestä tuli Seuran lahjoittajajäsen.

Kirsti oli perusluonteeltaan sydämellinen ja avulias: hän oli valmis näkemään paljonkin vaivaa auttaakseen muita. Monet kollegat ja entiset oppilaat ovat todenneet, että Kirstin 1990-luvun alussa laatiman Auringonvalo-nimisen oppimateriaalin nimi kuvaa hyvin Kirstin persoonaa. Hienotunteisuus oli osa hänen perusolemustaan. Kirsti oli elohopean lailla vilkas. Ajankäytöstään hän oli laajalti tunnettu. Hänelle viisi minuuttiaakaan ei ollut liian lyhyt aika jonkin työn tai tehtävän tekemiseen: sen saattoi käyttää esimerkiksi yhden tenttivastauksen lukemiseen, taulukon hahmottelemiseen artikkelia varten, parin millimetrin kuvion kirjailamiseen kankaaseen tai vain ulkona käväämiseen vuodenaikasta nauttimiseksi. Raumalaisuus kuului sekä hänen puheessaan että kotiseurakaudessaan.

Kirsti oli omistautunut työlleen, suomen kielen opetukselle ja tutkimukselle, mutta tärkeintä hänelle oli kuitenkin perhe: aviomies, lapset ja lastenlapset. Kirstin muita kannustava ja innostava elämänsen ja ilo valaisivat koko työyhteisöämme.

HANNA JOKELA

hakajo@utu.fi

TOMMI KURKI

tomkur@utu.fi

SIRKKA SAARINEN

sirsaa@utu.fi

Suomen kieli ja suomalais-ugrilainen kielentutkimus

20014 Turun yliopisto